

Inspirationen fra stedets naturlige habitat

Giv haven et vildt præg og løft biodiversiteten, skriver Jens Thejsen i 'Vilde naturhaver'

Stedets potentielle natur spiller ikke den store rolle når haver skal designes, men det prøver Jens Thejsen at råde bod på i sin nye bog 'Vilde naturhaver'. Her fortæller han hvordan man kan få inspiration til en vild have med meget biodiversitet ved at se på hvilket naturligt habitat der er eller kunne være på stedet.

Thejsen har tidligere skrevet 'Den vilde have', men har siden fået flere erfaringer, bl.a. til nationalparker verden over. Der er også dukket ny forskning og teoriudvikling op. Det er grundlag for den nye bog. Thejsen er også kendt for flere fagbøger, herunder sin medvirken i Poul Erik Branders to bøger om træer og buske.

Lader man det hele gro, vinder græsset gerne uden at der kommer meget biodiversitet ud af det. I stedet kan man lade sig inspirere af naturens foranderlige kaos - eller dynamiske orden om man vil - gennem et plejetryk ikke ulig det græssende dyr kunne skabe.

I naturen grupperer planterne sig i plantesamfund afhængig af jorden, lokalklimaet mv. Sammen med dyr, svampe, bakterier mv. danner de et habitat, f.eks. et egekrat, en højmose, en ellesump eller halvkulturer som eng og mose.

Man ser nu på hvilke forhold der er dér hvor haven skal anlægges og dermed hvilken potentiel habitat der kunne have været - eller måske har været - på stedet. Denne undersøgelse giver svaret på hvad man skal plante og som kan trives. Resultatet er ikke vild natur, men udgangspunktet og inspirationen er, og man får skabt noget af naturens dynamik. På den måde kan haver give deres lille bidrag til biodiversiteten selv om det er de store områder med vild natur der virkelig batter.

Thejsen har ud fra de mange mulige habitater defineret ti habitathaver: Den lyse skovha-

ve, den større skovhave, skyggehaven, den steppelignende have, overdrevskrathaven, strandhaven, hedeaven, den fugtige have, vildengen og den lille habitathave. For hver forklares om etablering, planvalg, udvikling og pleje - herunder 'kunsten at skabe en blomstrende vildeng'.

Generelt peger Thejsen på at vælge arter frem for sorter for at gavne biodiversiteten. Vil man f.eks. have en ulvsrøn (kvalkved) skal man tage den vilde *Viburnum opulus*, ikke en sort som f.eks. *Viburnum opulus* 'Roseum', snebolle.

Når man arbejder med naturens dynamiske kaos, får man ikke den traditionelle pæne havers orden, geometrier og monokulturer. Ofte er planterne grupperet i foranderlige mosaikker. Nogle gange er der flest af én art, nogle år dominerer andre arter. Derfor giver en traditionel haveplan ingen mening, fastslår Thejsen.

Man skal forstå succession som noget der hele tiden giver nye oplevelser. Den vilde have-

æstetik er ustyrlig og mere forudsigelig en den almindelige have. Der er mange farver, men afdæmpede. Træer og buske kan være skæve og krumbøjede. Stierne kan være slyngede spor, der kan være gren- og stenbunker, kvashegn, vedmure, gamle træer og dødt ved. Man får en mere grov skønhed som man kan komme til at holde af. Der skal stadig være plads til køkkenhaven og blomsterbedet, men det vilde skal vægtes mere.

Planterne skal være hjemmehørende arter, ikke fordi de er mere robuste som man førhen lagde mest vægt på, men fordi de er værter for flere plante- og dyrearter og derfor styrker biodiversiteten - og svækker invasive problemer. Og så skal man lige have i mente at vores 'hjemmehørende' arter henviser til den plante- og klimazone som når helt ned til Alperne.

Thejsen opstiller lister over hjemmehørende arter som han har gode erfaringer med: 25 træer, 38 buske, 105 urter, 11 bregner og 7 græsser, især 186 arter. Hertil lægger 45 arter der virker næsten lige så godt, f.eks. tyrkisk hassel, bukketorn og kræge. Så er man oppe på 231. Det er et godt udgangspunkt for hvilke arter man skal lære på fagets skoler.

Der mangler mest nogle ekso-ter som har andre fortrin end biodiversitet, f.eks. platan, robinie og syren.

Haverne kan også gøre lidt for klimaet, bl.a. ved at man holde på alt der oplagrer CO₂, grene, stammer, blade, rødder, staudetoppe. Derfor skal man ikke sende haveaffald til genbrugspladsen i en proces hvor der spildes meget CO₂ i afbrænding og transport. Hensynet til CO₂ peger også på at man bruger jorden som den er uden at manipulere med den og vælger planter - habitat - derefter. Man skal ikke fjerne eller tilkøbe jord og grus.

Jens Thejsen skriver mest til haveejere, men tilgangen med at bruge stedets potentielle habitater er relevant for alle, ikke bare når haveejeren skal udvikle sin have, også når grønne fagfolk skal udvikle parkerne - som Thejsen noget underbetonet viser i nogle eksempler. Habitatmodellen er ikke ny, men det er nyt at bruge den så konsekvent. Og det styrker troværdigheden når han oplyser at indholdet bygger „stort set alt sammen på noget jeg har afprøvet i virkeligheden.“ sh

Jens Thejsen: Vilde naturhaver. Koustrup & Co. 2023. 224 s. 288 kr. Koustrupco.dk.

- Starten på et lille stykke skovhave med træer, buske og skovbundsarter. Foto fra bogen.

